

Tanszéki hagyományok és változó világok

ABSZTRAKTFÜZET

APJOK VIVIEN - KERESZTÉNY CSENGE - KLIMA DÖNÍZ
(SZERK.)

NÉPRAJZ ÉS ANTROPOLÓGIA SZAKOS HALLGATÓK
NEMZETKÖZI KONFERENCIÁJA ÉS TALÁLKOZÓJA

SZEGED, 2022. ÁPRILIS 29-30.

Apjok Vivien – Keresztény Csenge – Klima Döníz (szerk):

Tanszéki hagyományok és változó világok.
Néprajz és antropológia szakos hallgatók
konferenciája

Absztraktfüzet

ISBN 978-963-306-861-8

SZTE BTK Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszék

Szeged

2022

A kiadvány megjelenését és a konferencia létrejöttét támogatták:

Solymossy Sándor Egyesület

Szeged Megyei Jogú Város Önkormányzata

Szegedi Tudományegyetem, Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

PROGRAM

Április 29. (péntek)

9:30–10:30 | Regisztráció

(helyszín:

Alsóvárosi Ferences Látogatóközpont - Szeged, Mátyás király tér 26, 6725)

10:30–11:00 | Megnyitó

Dr. habil. Vajda Zoltán egyetemi docens (SZTE BTK Küllkapcsolati és ifjúsági dékánhelyettes)

Dr. SIMON András tanszékvezető egyetemi docens (SZTE BTK Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszék): *Tanszéki hagyományok és változó világok*

I. szekció | Moderátor: Dr. ZIMA András (OR-ZSE)

11:00–11:15

CSENDES Tünde (OR-ZSE): *Mautner Henrik és Zsigmond győri izraelita felekezetű földbirtokosok*

11:15–11:30

BEKE Zsolt (OR-ZSE): *Életút, vallásosság, közösségi kontroll. Egy többretű forrás a II. világháború utáni hagyománykövető (orthodox) zsidóság életéről*

11:30–11:45

GYÖRGY Árpád Hunor (METU): *A hagyomány útjai - A miskolci orthodox zsidóság helytörténeti kiállításának tervezése*

11:45–12:00

PASZTERNÁK Csenge (METU): *Családi tér tervezése a Ludwig Múzeum részére*

12:00–12:15

TÖRŐ Balázs (SZTE): *Témák, terepek, közösségek... Tapasztalatok a Laczkó Dezső Múzeum elmúlt évekbeli néprajzi irányvonalairól*

12:15–12:30 | Hozzászólások – I. szekció

12:30–14:00 | Ebédszünet

II. szekció | Moderátor: Apjok Vivien (SZTE)

14:00–14:15

Rouba Issa (Choreomundus): *Becoming the belly dancer: local women learning “raks sharki” in Alexandria, Egypt*

14:15–14:30

Takudzwa Godfrey MURONDA (Choreomundus): *Dancing the deceased: Funeral rites and Budima dance of the We people of Zambia*

14:30–14:45

Vavariroyashe Tracy MUNOZOGARA (Choreomundus): *Dance heritage in Mozambique: Muchongoyo as an enactment of Ndau and Ubuntu/Umuntu epistemologies*

14:45–15:00

Suryansh DIXIT (Choreomundus): *An investigative fieldwork on the Symbolic Representation of Danza de la Pluma*

15:00–15:15

Andrew SSEBULIME (Choreomundus): *Emergence of Dance in a Living Room*

15:15–15:30 | Hozzászólások – II. szekció

15:30–16:00 | Kávészünet

III. szekció | Moderátor: Dr. GLÄSSER Norbert (SZTE)

16:00–16:15

TÖMÖRI Szilvia (DE): *Trianon emléke a tárgykultúrában*

16:15–16:30

VÁCZI Virág (ELTE): *„Legyen a tóparti ÁFÉSZ vendége!” A Velencei-tó térségének turisztikai vizsgálata a Kádár- korszakban*

16:30–16:45

NAGY Gábor (SZTE): *A néprajzi fényképezésről mint kutatási módszerről*

16:45–17:00

BARTÓK Zoltán (SZTE): *Őrület, normalitás és okosság egy dél-magyarországi állatmenhelyen*

17:00–17:15 | Hozzászólások – III. szekció

18:30-tól

Tanszéklátogatás, fogadás és ismerkedési est a regisztrált előadók és résztvevők számára

(helyszín: *SZTE BTK Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszék*–
Szeged, Egyetem u. 2, 6722)

Journey to Wholeness című kiállítás interaktív megtekintése a Folyosógalérián

Nemzetközi táncest a Choreomundus MA program hallgatóival

Április 30. (szombat)

9.00–9.30 | Regisztráció

(helyszín:

Alsóvárosi Ferences Látogatóközpont - Szeged, Mátyás király tér 26, 6725)

IV. szekció | Moderátor: Dr. BALI János (ELTE)

9:30–9:45

SZEKERES Melissza (ÚE): *Napjaink galambtartása- Egy kishegyesi galambász története*

9:45–10:00

BAKOS Lilla (ÚE): Élettörténet, *identitás és mezőgazdaság: egy topolyai gazda példája*

10:00–10:15

KURUCZ Réka (PTE): *"A bodonyi faluvégen, leányvásár lesz a héten" - Tájszerkezet, szőlőművelés, identitás*

10:15–10:30

RADÓCI Virág (ELTE): *Hajdina az Őrségben - terepmunkám tapasztalatai*

10:30–10:45

PORKOLÁB Benedek (DE): *Alföldi szűcsmunkák régen és ma - egy mellyes példáján keresztül*

10:45–11:00

BALOGH Pál Géza (PTE): *Agrárnéprajz és vidékfejlesztés. A néprajzi – antropológiai szemlélet és tudás relevanciája a helyi fejlesztésekben*

11:00–11:15 | Hozzászólások – IV. szekció

11:15–11:30 | Kávészünet

V. szekció | Moderátor: Dr. FARKAS Judit (PTE)

11:30–11:45

PRAJCZER Zsófia (ELTE): *Imák járványok idején*

11:45–12:00

KOROM Alexandra (SZTE) - Székely Anna (SZTE): *#onlinefieldwork – táncos közösségek a pandémia idején*

12:00–12:15 | Hozzászólások – V. szekció

12:15–13:30 | Közös szendvicsebéd az előadások helyszínén

VI. szekció | Moderátor: Dr. VARGA Sándor (SZTE)

13:30–13:45

BALOGH János (SZTE): *Az ugrós*

13:45–14:00

NAGY Bernadett (BBTE): *Néptánc és népviselet: a kitalált hagyomány szerepe egy iskolai közösség életében*

14:00–14:15

KASZA Dániel (SZTE): *A citera mint tánc kísérelő hangszer közelmúltja*

14:15–14:30

KERESZTÉNY Csenge (SZTE): *Egy 20. századi néptáncgyűjtés forrásai*

14:30–14:45 | Hozzászólások – VI. szekció

14:45–15:00 | Kávészünet

VII. szekció | Moderátor: Dr. BALATONYI Judit (PTE)

15:00–15:15

BARANYI Janka (ELTE): *Értékek és attitűdök a cigány gyermeknevelésben*
(poszteres előadás)

15:15–15:30

VÁRADI Júlia (PTE): *Gyöngyélet? A 18-19. századi katonaállítások néprajzi olvasata*

15:30–15:45

SÁFÁR Anna (ELTE): *Nők helyzete a 19. századi szlavóniai református falvakban*

15:45–16:00

SZINOK Bianka (ELTE): *A vasútnál dolgozó nők reprezentációja*

16:00–16:15 | Hozzászólások – VII. szekció

16:15-16.30 | Kávészünet

VIII. szekció | Moderátor: Dr. SIMON András (SZTE)

16:30–16:45

VADÁSZ Márton (DE): *Változó társadalom és paraszti polgárosodás Biharban – Váncsod esetpéldája*

16:45–17.00

KUTASI Imre (DE): *A hajdúnánási Újházhely lakosságának életkörülményei 1960–1989 között*

17.00–17:15

JUHÁSZ Petra (ÚE): *A szabadkai Gombkötő utca néprajzi-művelődéstörténeti vizsgálata*

17:15–17:30

HARSÁNYI Lajos (OR-ZSE): *A gerecsei vörös mészakő síremlékek tipológiája a karcagi temetőkből*

17:30–17:45 | Hozzászólások – VIII. szekció

17:45 | A konferencia zárása

ABSZTRAKTOK

Bakos Lilla

Újvidéki Egyetem

BA

Élettörténet, identitás és mezőgazdaság: egy topolyai gazda példája

E dolgozat egy a mezőgazdaság kontextusában kiteljesedő élettörténet vizsgálatára tesz kísérletet. A modernebb országokban nagy mértékben elterjedtek a különféle gépesítések, amik egyrészt megkönnyítik, másrészt elveszik az ember munkáját. A mi térségünkben, avagy Vajdaság-szerte még nagy számban dolgoznak munkások keményen saját földjükön, vagy bér munkásként. Ennek ellenére történtek változások a hosszú évek során, amit P. József topolyai gazda elbeszélésén keresztül mutatok be. A 78 éves beszélgetőtársam még mindig nagy szorgalommal műveli földjeit, és az effajta életet szüleitől örökölte. Azokra a kérdésekre keresem a választ, miképp élték meg a kisebb-nagyobb hatalmi harcokat, hogyan befolyásolta mindez a földművelést, honnan hová tartanak és mennyire éri meg földművesként élni manapság, fenntartva egy kisebb gazdaságot.

Dolgozatom célja a környékünkön lezajlott társadalmi-politikai változások bemutatása dióhéjban, ezenkívül mindaz, amit egy 78 éves topolyai gazda megélt földművesként. A kutatás a néprajz-kulturális antropológia módszerével készült. Adatközlőmmel egy élettörténeti interjút készítettem, melyet aztán a tudományos elemzés tárgyává tettem.

Balogh János

Szegedi Tudományegyetem

MA

Az ugrós

Régi stílusú táncaink archaikus típusának, az ugrósnak tartalmi, formai és funkcionális vizsgálata, valamint összehasonlító elemzése olyan vonásokat tárt fel, mely szükségessé teszi eddigi ismereteink újragondolását, és kutatási-elemzési módszereink kiszélesítését.

A kutatási szelvényként választott változatos táji és kulturális mintavétel, a recens irodalom, az itt végzett korabeli gyűjtések valamennyi elérhető kézirata, az archív filmes gyűjtések teljes folyamatlejegyzései, és a kiegészítő terepmunkák széles spektrumú, mély analízist tettek lehetővé. A több mint 30 településre kiterjedő táncfolklorisztikai vizsgálat alapján jól elhatárolhatóvá vált a kanásztánc-ugrós stílus eszköz nélküli változatként jellemzett formája, valamint az ugrós-legényes típuscsalád már összetettebb ugrós változatai.

Ezek alapján nemcsak a kettős építkezésű, strófikus szerkesztésű, eszköz nélkül járt kanászverbung és az ütempár szerkezetű, füzér- vagy strófikus szerkesztést követő ugrós határolható el. A motívumok szerkesztési elvei, típusjellemzői mellett nyomon követhetők ezek idő- és térbeli megjelenései, terjedése, valamint műfaji keveredései. Továbbá, az eddig részleteiben és teljességében nem vizsgált ugrós tánc típus pontosabb körülhatárolása lehetőséget ad a verbunkokkal és a legényesekkel való kapcsolatának feltárására.

Az eredmények nem csak a tánc típusok eddig kialakított rendjét módosíthatják, de szilárdabb alapot biztosíthatnak a társadalmi vonatkozású táncantropológiai kutatásoknak is.

Balogh Pál Géza

Pécsi Tudományegyetem

Doktori képzés

Agrárnéprajz és vidékfejlesztés. A néprajzi – antropológiai szemlélet és tudás relevanciája a helyi fejlesztésekben

Előadásomban a néprajz és a helyi gazdaságfejlesztés egy lehetséges kapcsolódási pontját mutatom be egy esettanulmányon keresztül. Az országban még mindig erőteljesen jelen vannak az egykori paraszti mezőgazdasági gyakorlatok egyenes ági folytatói, azok az utóparaszti családi háttérű termelők, akik egy folytonos családi hagyomány örököseiként állítják elő termékeiket. Azonban azt látjuk, hogy a fősdru élelmiszerláncokhoz való kapcsolódásuk igencsak problémás, sokan küszködnek a hétköznapi megélhetéssel, és közel állnak hozzá, hogy végleg felhagyjanak a mezőgazdasági munkával, miközben nem csak az élelmiszer-ellátásban betöltött szerepük jelentős, de az általuk hordozott helyi tudás is fontos erőforrás. Eközben országszerte szaporodnak az új, alternatív, ökológikus és társadalmilag tudatos fogyasztók, és az őket kiszolgáló rövid ellátási láncok, amelyek célul tűzték ki a termelők felkarolását. Számos esetben mégis azt látjuk, hogy ezek az alternatív élelmiszer-rendszerek ellátási zavarokkal küzdenek, a termelők és fogyasztók közti lánc elégtelen, hiányos. Előadásomban ezen a problémán keresztül, egy több diszciplína együttműködésével lefolyt kutatás néprajzi aspektusainak megvilágításával szeretném megmutatni, mi az agrárnéprajzi szemlélet és tudás relevanciája napjaikban, hogyan segít megmagyarázni vidékfejlesztési folyamatokat az antropológiai szemlélet, és miért lehet kulcsszerepe néprajzos–antropológusoknak ezekben a folyamatokban.

Baranyi Janka

Eötvös Loránd Tudományegyetem

BA

Értékek és attitűdök a cigány gyermeknevelésben

2013-ban nyitotta meg kapuit Devecserben a Magyar Máltai Szeretetszolgálat által működtetett Biztos Kezdet Gyerekház. Az intézmény a hátrányos helyzetű családok esélyegyenlőségét hivatott elősegíteni a 0-3 éves gyerekek szüleikkel együtt történő fejlesztése és közösségi programok szervezése által. A térség hátrányos helyzetű családjainak etnikai arányából adódóan a devecseri gyerekházba egy-két kivételtől eltekintve csak cigány családok járnak. A 2020-ban kezdődött kutatás arra keresi a választ, hogy megjelennek-e és ha igen, milyen mértékben a néprajz és antropológia tudománya által leírt cigány etnikus kultúrák jegyei a devecseri gyerekházba rendszeresen járó édesanyák nevelési és életvezetési attitűdjeiben. A témát az édesanyák és néhány velük kapcsolatban álló intézmény – devecseri Biztos Kezdet Gyerekház, Devecseri Család- és Gyermekjóléti Központ és Szolgálat, Devecser Roma Nemzetiségi Önkormányzat – oldaláról közelítem meg.

Bartók Zoltán

Pécsi Tudományegyetem

Doktori képzés

Őrület, normalitás és okosság egy dél-magyarországi állatmenhelyen

Kulturális antropológusként egy dél-magyarországi kis léptékű állatmenhelyen végzek terepmunkát. Előadásomban megmenekített kutyák mentális képességeiről szóló helyi, émikus kulturális koncepciókat kutatom. Az őrület, a normalitás és az okosság olyan fontos osztályozási kategóriákként jelentkeznek a menhelyen dolgozó gondozók munkája során, amelyek segítenek a gondozott kutyák viselkedésének értelmezésében és így

befolyásolják az állattartási gyakorlatokat, valamint az emberek és állatok közötti kapcsolatokat egyaránt. Az állatmenhelyek etnográfiai kutatása hagyományosan az emberi érzelmekre koncentrál, azon belül is elsősorban arra a morális konfliktusra, amelyet az állatszerető menhelyi gondozók állataik elaltatása kapcsán éreztek, valamint azokra az érzelmi szabályokra és praktikákra, amelyekkel a gondozók egy a priori módon mindig pozitív személyiséget konstruálnak az általuk gondozott állatok számára. Elemzésem ezzel szemben az állatok mentális képességeinek értelmezésére fekteti a hangsúlyt. Bemutatom, hogy a gondozók elképzelése az egyes állatok örületéről, normalitásáról vagy okosságáról hogyan járul hozzá az ezen állatokkal való társadalmi kapcsolatok dekonstruálásához, fenntartásához vagy kiszélesítéséhez. Amellett érvelek, hogy az általam vizsgált menhely fő funkciója nem elsősorban az ott gondozott kutyák örökbeadása, hanem egy sajátos kutyatípus, a társadalmi életbe könnyen beilleszkedő családi kutya létrehozása. E „domesztikációs törekvés” megkívánja az állatok mentális beállítódásainak esetleges megváltoztatását is, így az állati gondolkodásról és viselkedésről szóló helyi tudás rendkívül felértékelődik a menhelyi állatok gondozása során. Végül pedig bemutatom azt is, hogy az „örület” kategóriája hogyan nyer fontosságot az emberek között is, hogyan értelmeződik örültként a kutyák mellett a gondozó, az antropológus és a szélesebb társadalom egyaránt.

Beke Zsolt

Országos Rabbiképző-Zsidó Egyetem

Doktori képzés

Életút, vallásosság, közösségi kontroll. Egy többretű forrás a II. világháború utáni hagyománykövető (orthodox) zsidóság életéről

A Soá alatt a magyar zsidók százezreit pusztították el. Emberek tízezrei vesztették el családjukat, otthonaikat, megélhetésüket, addigi megtartó közösségeik tűntek el százával a véskorszak során. A túlélők útkereséséről készült pillanatkép, melyet forrásunk, a Budapesti Autonóm Orthodox Izraelita Hitközséghez benyújtott jelentkezési lapok tárnak elénk. A jelentkezők többnyire közösséget, néha – úgy tűnik – megélhetést reméltek az orthodox hitközségbe való felvételüktől. Vidékiek, vagy a trianoni, bécsi határokon túlról a fővárosba érkezettek, sokan olyanok, akik már hosszú évek óta úton voltak, közösséget keresve. A felvételi adatlapok a háború utáni – többnyire –, átmeneti időszak tanúi, hiszen a kelet-európai (politikai, társadalmi) környezet az elkövetkező években sem volt ideális a hagyománykövető, vallásos orthodox zsidóság számára.

A felvételi lapok nem csak az egyéni életutakról, az egyéni vallásos gyakorlatról vallanak: plasztikus képet kapunk arról is, hogy maga a közösség – a Budapesti Autonóm Orthodox Izraelita Hitközség – hogyan kontrollálta a saját csoporthoz való tartozást, hiszen a felvétel nem volt automatikus. A hitközség az általa elfogadott (a Sulchán Áruhra épülő) elvek alapján mérte fel a jelentkezők vallásosságát, mely akár azok háztartásának orthodox szempontú vizsgálatára is kiterjedt. Sokrétű forrás kerül hát a szemünk elé, mely sokszor a hétköznapi szintjéig tárja fel nekünk egy vallásos közösség II. világháború utáni életét.

Csendes Tünde

Országos Rabbiképző-Zsidó Egyetem

Doktori képzés

Mautner Henrik és Zsigmond győri izraelita felekezetű földbirtokosok

A kutatásom tárgya a győri izraelita vallású földbirtokosok és kiterjedt családjainak életvilága. A rendelkezésemre álló forráscsoportot (oral history, sajtótermékek, képi források, tárgyi források, családi levelezések, tér: Pillingérpuszta, Novákpuszta, Győrsövényháza, táj: Kisalföld, Bécs közelsége, nyelv: a többségi társadalom nyelve) a mentalitástörténet, a mikrotörténet és a történeti antropológia módszereivel közelítem meg, hogy a győri polgári életvilág ezen mozaikjait új elméleti keretbe helyezve, a győri zsidó polgárokról kialakított általános képet árnyalni tudjam.

A győri izraelita felekezetű földbirtokos középpolgár családjainak életpályáját követve élesebb megvilágításba kerülnek az egyéni szinten hozott döntések. A két világháború közötti magyarországi zsidó vallásúak eltérő módon viszonyultak a modernizáció kihívásaihoz. Az előadásom csak fővonalakban teszi lehetővé, hogy bemutassam a vizsgált korszakban azt a folyamatot, amelyben a magyarországi zsidók egyre növekvő létszámú tömegei a kései feudalizmus magyarországi gazdasági és társadalmi fejlődésének egyre aktívabb résztvevőivé és nem kis részben formálóivá is váltak. A családok felekezeti, kulturális identitását történeti kontextusba kívánom elhelyezni, hangsúlyozva ezen identitások változékonyságát.

A győri zsidó polgárok – a többi győri polgárhoz hasonlóan – rendkívül színes életet éltek, szakmai- és felekezeti egyletek tagjai voltak. Szabadidejükben koncertekre, színházba, bállokba jártak, zenéltek, sportoltak, és külföldi utazásokkal gazdagították életüket. Arra is keresem a választ, hogy minek köszönhették, hogy saját virágzó gazdaságot tudtak üzemeltetni és átörökíteni a családjaikra. Megkérdőjelezem azt a sztereotip értelmezést, hogy a gazdag zsidók a nem létező polgárság helyett a feudális jellegű

földbirtokos osztályhoz igyekeztek hasonulni. A rendelkezésre álló források alátámasztják azt, hogy a földet, azaz a mezőgazdaságot is az „okszerű”, azaz racionális többletérték-termelés egyik módjának tekintették, és akként is bántak vele, amit nem utolsósorban azért tudtak megtenni, mert a zsidó vallású polgárok számára nem kapcsolódtak hozzá évezredes szimbólumok.

Dixit, Suryansh

Choreomundus

MA

An investigative fieldwork on the Symbolic Representation of Danza de la Pluma

The presentation will briefly set the context of the fieldwork by answering what, where, when, why, how and with whom the research was carried out. It will also highlight the difficulties faced during the fieldwork due to language barrier, covid situation, accessing the field and more along with the solutions opted to mitigate the issues. It will be structured in a narrative way, filled with brief sharing on the experiences and descriptions of the major events undergone to finally reach the focus of my research.

The main focus of the presentation would be the research question and how the decisions related to methodological tools were taken and executed in the field. This section will highlight the interrelationship developed between dance analysis, interview transcripts and drone video footage to establish how they are being incorporated in answering the main enquiry of the research work.

How different aspects of Indigenous Zapotec (community) philosophy and culture are represented and how it relates to the collective identity in the dance practice will be discussed. Due to the limited time frame, the

presentation will majorly be focused on the methodological choices and its interpretation for answering the research question.

György Árpád Hunor

Budapesti Metropolitan Egyetem

Doktori képzés

A HAGYOMÁNY ÚTJAI - A miskolci orthodox zsidóság helytörténeti kiállításának tervezése

A design és a kulturális antropológia kapcsolatának lehetséges területei a múzeumok számára készülő állandó és időszaki kiállítások, ahol a designerek és a kulturális antropológia képviselőinek együttműködése nyomán értékes eredmények születhetnek.

Az előadás a kurátor és a designer szerepét igyekszik egy megvalósult példán keresztül bemutatni úgy, hogy a hallgatóság nagyobb rálátással rendelkezzen e terület sajátosságaira, és adott esetben azt hasznosítani is tudja. Az előadás kitér egy kiállítás előkészítésének fontosságára, a designkoncepció megalkotásának folyamataira, továbbá az épített környezet és a kiállítás tartalmi tematizálásának összefüggéseire, valamint a vizualításra gyakorolt hatásaira.

Harsányi Lajos

Országos Rabbiképző-Zsidó Egyetem

BA

A gercsei vörös mészkő síremlékek tipológiája a karcagi temetőben

A dolgozatom megírása során a karcagi zsidó temetőről szerettem volna egy alapos, tudományosan értékelhető munkát készíteni, melynek célja, hogy feltérképezzem a temetőt. Az elsődleges része a keletkezéstörténet, amely során a temető kialakulását és annak körülményeit vizsgálom. Ez a későbbi terepmunka nem csupán a zsidó temető megvizsgálását tartalmazza, hanem a környező temetőkkel való összehasonlítást is, mivel egy nagy temető részeként a többi sírhelyhez és azok korszakokban való változásaiban is lehet vizsgálódást végezni. A temető sírkövei közül kifejezetten a gercsei vörös mészkőből készült síremlékekkel foglalkoztam, mely egy rendkívül tartós és jól véshető kőanyag, így jó állapotukat megőrizvén rendkívül ideális forrást nyújtanak a zsidó közösség különböző korszakait illetően. Különböző hipotéziseket felállítva célirányosan is elemeztem a temetőben látott sírköveket, melyek vizsgálata a munka végén konklúzióval zárultak. Ezen kutatások szemléltetéséhez létrehoztam egy részletes adatbázist, amelyben egyszerűen kereshetünk rá specifikus adatokra, illetve könnyűvé teszi a rálátást a különböző periódusok közötti változásokra. Mindezek mellé vázlatot is készítettem a temető teljességéről, síremlékeket, minden egyéb tárgyat belevéve. A vázlaton a gercsei vöröskőből készült sírokat külön színnel jelöltem, majd mindegyiket egyenként lefényképeztem, mely fotókat sorszámmal láttam el, így az adatbázis alapján egyszerűen rátalálhatunk a szóban forgó sírkő fotójára.

Issa, Rouba

Choreomundus

MA

Becoming the belly dancer: local women learning “raks sharki” in Alexandria, Egypt

Throughout the decades, belly dancing also known as “Raks Sharki” went from being practiced between family and friends, to a show presented in cabarets and 5-star hotels, to currently also being widely taught in fitness and dance centres across the globe. Its origins have been historically associated with north-African countries, particularly Egypt. Significant controversy around the dance genre exists amongst Egyptians: some believe it is part of their cultural heritage, while others might judge it as immoral.

This presentation aims to put forward the anthropological fieldwork research conducted in Alexandria, a city in Egypt, by a student of Choreomundus: International Master of Dance Knowledge, Practice, and Heritage.

The researcher accompanied a professional “Raks Sharki” teacher who works in several gym facilities and has developed her own teaching techniques. They were also able to interact with local women who joined the classes as well as ones encountered in other socio-cultural settings. Particular attention was given to the participants’ situated experiences of learning belly dance in the socio-cultural context of Alexandria: Why do they come to these classes? What do they gain from it? What is being transmitted and how? These are some of the questions that the researcher attempts to explore.

Reflections about accessing the field, positioning, methodology and the type of material gathered will be shared. The student-researcher will also give an account of the difficulties that they experienced during the fieldwork and how these affected their progress. Finally, they will comment on the on-

going analysis of the findings as well as their theoretical framework which includes transmission theories such as “Situated Learning” (Lave and Wenger, 1991) and Choreomusicology (Godoy, 2010).

Juhász Petra

Újvidéki Egyetem

BA

A szabadkai Gombkötő utca néprajzi-művelődéstörténeti vizsgálata

A Kosztolányi- és Csáth-prózából ismert Gombkötő (mai nevén Petar Drapšin) utca jelentős számú és több nemzeti-etnikai csoporthoz tartozó szabadkai kisiparos számára biztosított megélhetést a 20. század elején és második felében. Előadásomban kísérletet teszek az utca emlékezetben betöltött szerepének vizsgálatára, miközben kitérek az ott élt és élő lakosok kapcsolódó élettörténet-részleteinek elemzésére is.

Ezidáig öt olyan személlyel készítettem félig strukturált interjút. Alanyaim, mint Radak Veljko és Korhecz Illangó az említett utca lakói, míg Halbrohr Tamás visszaemlékezéseiből kiderül, hogy elődei sikeres üzletet működtettek itt, egészen az államosításig. Hozzá hasonlóan, Heisler Zoran nyugalmazott fogorvos édesapja volt a tulajdonosa a Heisler-fürdőnek, amely szanatóriumként, szülészeti-ként is működött, ugyanakkor a fürdő tuskabinjaiban mosakodásra is nyílt lehetőség, azok számára, akiknek nem volt odahaza fürdőszobája. Az előadásban szemléltetem, hogy az utca kinézete, lakossága és kultúrája milyen változásokon ment keresztül az impériumváltások és a társadalmi-gazdasági-politikai változások hatására a két világháború közti időszakról napjainkig.

Kasza Dániel

Szegedi Tudományegyetem

BA

A citera mint tánckísérő hangszer közelmúltja

Kutatásom során a citera tánckísérő szerepével foglalkozom. A citera tánczenei funkciójának néprajzi-történeti adatai mellett arra fókuszálok, hogy a Duna-Tisza köze egyes településein és tanyavilágában miért élhette túl a citera mint tánckísérő hangszer a szocialista korszakot. Érdeklődésem másik fő irányvonala, hogy miért vált később szinte kizárólag népdalköri hangszerré, e mellett miért nem került a táncművelés fókuszába. Kutatási munkám egyik része sem kizárólag a hangszerre, hanem a citerás táncalkalmakra, padkaporos bálókra és a revival táncalkalmakra irányul. A munkám során szeretném megérteni azokat a hangszeres, játéktechnikai módszereket, melyekkel a zenészek ezzel az egyszerű hangszerrel képesek voltak tánczenét szolgáltatni különböző táncművekhez. Mi a két zenélési mód, vagyis a dal és tánc kísérete közötti különbség? Milyen képességek, módszerek, áthagyományozódó „testtechnikák” szükségesek a tánchoz szolgáltatott muzsikához? Mik maradtak meg, az egykor autodidakta módon kifejlesztett fogásokból, az intézményesített, citerazenekari zenélésben? Terepmunkáim során itt lehetnek legnagyobb segítségemre a hagyományos néprajzi módszerek, vagyis a résztvevő megfigyelés, film- és hangfelvételek készítése. Mindemellett, az idetartozó szakirodalmak tanulmányozása, interjúk és fotók készítése is fontos alappillérei kutatásomnak. Érintőlegesen foglalkoznék a citerazenekarok előadásaival, pontosabban azzal, milyen arányban használják ki a hangszer kettős funkcióját. Megvizsgálom, hogyan viszonyulnak a mai néptáncosok a citerazenéhez, hogyan változtak meg a hangszeres előadási módszerek, igények, valamint a zenei és táncos repertoár.

Keresztény Csenge

Szegedi Tudományegyetem

MA

Egy 20. századi néptáncgyűjtés forrásai

1969 januárja és júliusa között a Magyar és a Román Tudományos Akadémia kutatói közös terepmunkán vettek részt Erdély vegyes lakosságú területein: a Mezőségen, Kalotaszegen, a Maros-Küküllő vidékén, a Marosszéken, a Szilágyságban, valamint Moldvában. A gyűjtés során közel 6.000 méter filmen rögzítettek néptáncokat, majdnem 20 órányi hangszeres tánckísérő népzeneét vettek fel és mintegy 1.500 db fénykép készült. E gyűjtés során készültek többek között azok a híres felvételek, amelyek szinte minden néptáncos előtt ismertek: a „csirkés” széki felvétel (BTK ZTI Ft. 671.), a színes-hangos türei (BTK ZTI Ft. 690.), vagy a hangos bonchidai film (BTK ZTI Ft. 681.). A gyűjtéshez kapcsolódó források feltárásával a gyűjtés kontextusát: körülményeit, mozgatórugóit, eredményeit szeretném láthatóvá tenni, azért, hogy mind a kutatás, mind pedig a gyakorló táncos és zenész oldal újra tudja értékelni mindezeket a felvételeket és a megfelelő forráskritikákat szem előtt tartva használja fel őket újra.

Korom Alexandra – Székely Anna

Szegedi Tudományegyetem

Doktori képzés

#onlinefieldwork – táncos közösségek a pandémia idején

A 2020-as évben megjelenő koronavírus-világjárvány magával hozott olyan intézkedéseket, melyek a mindennapi életünkre, az egész társadalom, valamint a kisebb közösségek szociokulturális színtereire is hatással voltak. Korom Alexandra előadásában a pandémia közösségi kohézióra gyakorolt hatását mutatja be két táncos csoport példáján keresztül. Elsőként a magyarországi német közösség körében végzett doktori kutatásának tapasztalatait összegzi. A helyi táncos gyakorlatokról készített interjúk alkalmával az adatközlők rendszeresen kitértek a koronavírus-járvány saját közösségükre gyakorolt hatására, annak ellenére, hogy a beszélgetés kérdései nem ezt a témakört célozták meg. A pandémiás helyzet miatt kialakult személyes interakciók hiánya az addig zárt és stabil csoport fennmaradását veszélyeztette. A második példában a megváltozott élethelyzet viszont ellentétes hatást gyakorolt a közösség táncos tevékenységére. Az indiai táncokkal foglalkozó csoport az online térben is folytatta próbáit. A személyes érintkezés ebben a környezetben sem valósulhatott meg, ennek ellenére azonban a csoportkohézió nem sérült, a tánc gyakorlására nem volt hatással. A vizsgálatban kétféle mozgásforma szerepelt. Egyikben a páros táncok és a felek közötti viszony nagyobb mértékben, míg a második példában az individualizáció volt jelen, emiatt közösségi jellegét az utóbbi jobban meg tudta őrizni a digitális térben is. Székely Anna előadásában a magyar tánc házas közösségben végzett online kutatását mutatja be. Ismerteti, hogy a csoport a pandémia ún. első hullámában milyen civil és intézményi szintű kezdeményezésekkel reagált a lezárásokra, hogyan folytatódott a közösség szubkulturális élete, valamint milyen néptáncos mémek születtek válaszul a korlátozásokra a közösségi médiában. A kutatás során végzett online terepmunka és a felméréshez használt kérdőív módszertani tanulságaira,

buktatóira is kitér. Következtetései szerint a csoport tevékenységének alapja a közösségiség, a tánc és zene révén az egymással való közvetlen kapcsolat és személyes kontaktus, mely az online térben nem valósítható meg. A közösségi hálón való aktivitás a személyességet, az érintkezést nem pótolhatja, hanem elsősorban a személyek közötti kapcsolattartásra ad lehetőséget, továbbá kiegészíti a csoport szubkulturális tevékenységét.

Kurucz Réka

Pécsi Tudományegyetem

Doktori képzés

"A bodonyi faluvégen, leányvásár lesz a héten" - Tájszerkezet, szőlőművelés, identitás

A szőlő-és bortermelés fontos szerepet játszott a magyar parasztság életében, az ültetvények jelentős hányada az önellátásra berendezkedett paraszti gazdaságok szerves részét képező kispárcellás szőlőterület volt, melyeket gyakran a kollektivizálás sem érintett érdemben. A szőlőhegyek sok esetben a közelmúltig sajátos tájszerkezetet és (bio)kulturális örökséget őriztek meg, egyben jelentős társadalmi szerepet töltek be a hozzájuk kapcsolódó közösségek életében. Előadásomban a Villányi borvidék nyugati felén található hegyszentmártoni és diósvizlői szőlőhegyekhez kapcsolódóan az 1970-es évek végéig megmaradó szokás, a bodonyi búcsú példáján keresztül igyekszem bemutatni a szőlőterületek társadalmi szerepét e térség szocializmus kori valóságában. Az Ormánság leányvására, pontosabban a siklósbodonyi búcsúhoz kapcsolódó három napos szőlőhegyi találkozó, mint túlélő struktúra, szinte a rendszerváltásig jelen volt e vidék életében. E folytonosságban kiemelten fontosnak látom a szőlőhegyek szerepét, melyek, mint a kollektivizálásból kimaradt „reliktum” területeket, az állandóság, a tudás- és tulajdonfolytonosság színtereiként gyakran a paraszti identitást őrző menedék és ellenvilág szerepét töltötték be tulajdonosaik számára a

kommunizmus éveiben a helyben maradtak, de sok esetben a falvakból elvándorolni kényszerülők számára is. Előadásomban röviden kitérek arra is, hogy a rendszerváltozás gyorsan változó körülményei milyen hatással volt a szőlőhegyek tulajdonviszonyaira és ültetvényszerkezetére, hisz a gazdasági lehetőségek megváltozásával egyre nagyobb arányban szűnnek meg a kisparcellák, az azokat fenntartó és művelő közösségekkel párhuzamosan. Ám a bodonyi búcsúhoz kapcsolódó utolsó szőlőhegyi mulatságok emlékét a környékbeli falvak lakói máig őrzik. Elbeszéléseiken keresztül táj, ember, közösség és hagyomány komplexitása körvonalazódik előttünk.

Kutasi Imre

Debreceni Egyetem

Doktori képzés

A hajdúnánási Újházhely lakosságának életkörülményei 1960–1989 között

Hajdúnánás Újházhely elnevezésű városrésze a település északi periferiáján fekszik. Kialakulása az 1945-ös földosztással párhuzamosan lezajlott házhelyosztással történt. A bonyolult, több szerv együttműködését igénylő folyamat éveken keresztül elhúzódott, egészen 1948-ig, amikor megtörtént a telkek kiosztása és telekkönyvezése. Mint tudjuk, az 1950-es években még kevesen költöztek a területre. Az 1960-as évek elején a mezőgazdaság kollektivizálásának harmadik hulláma a város külterületén lévő tanyák nagyarányú pusztulásával járt. A tanyaiak egy része – elvesztve lakóhelyeit – az Újházhelyre költözött, ezzel a településrész lakossága jelentősen megnövekedett. Előadásom célja a népesség kezdetben kedvezőtlen, majd fokozatosan egyre javuló életkörülményeinek bemutatása az 1960–1989 közötti időszakban. Kitérve többek között a foglalkoztatottsági megoszlására, a lakásviszonyokra, a közművesítés folyamatára és az Újházhely periférikus jellegből adódó nehézségekre. Mindezek mellett ismertetve azokat a stratégiákat, amelyek segítségével megoldották a felmerülő problémákat,

vagy éppen csökkentették azok negatív hatásait. A téma feltárására levéltári forrásokat – a földosztáshoz, házhelyosztáshoz kapcsolódó iratokat, választói névjegyzékeket, térképeket – és a helyi Móricz Pál Városi Könyvtár és Helytörténeti Gyűjtemény adattári dokumentumait használok fel. Kiegészítve a KSH által készített népszámlálási statisztikával és a Hajdúnánási Önkormányzat Városfejlesztési és Üzemeltetési Iroda adattárában található építési, bontási és használatbavételi engedélyek összeírásával. Az írott források mellett a lakosság nézőpontjának ismertetése érdekében előadásom során felhasználok, több jelenlegi vagy volt újházhelyi lakossal készített többalkalmas félig strukturált interjút.

Nagy Bernadett

Babes-Bolyai Tudományegyetem

BA

Néptánc és népviselet: a kitalált hagyomány szerepe egy iskolai közösség életében

Kutatásom középpontjában szülővárosom, Gyergyószentmiklós egyik neves líceumának, a Salamon Ernő Líceumnak a kitalált hagyománya áll. Ez a kitalált hagyomány a 2000-es évek eleje óta minden évben megrendezett Hagyományőrző Napok, mely keretén belül nagy szerepet kapnak a hagyományok, a viselet, a történelmünk, a nemzeti értékeink. A kutatás célja, hogy ezt a már hagyománnyá vált rendezvényt tudományos szemszögből is szemügyre vegye és feltérképezze, hogy válságban van-e a régi identitásunk a globalizáció világában, van-e helye ilyen és ehhez hasonló rendezvényeknek a mai fiatalok körében és milyen értékeket szereznek, milyen benyomások csapódnak le bennük, mennyire alakítja és erősíti meg az identitásukat, a kultúrához való viszonyulásukat. Ahogy a címben is szerepel, a kutatásom fő célja, hogy a fent bemutatott esemény által megtudjam, milyen szerepe van ennek a kitalált hagyománynak a gyergyószéki fiatalok magyar nemzeti

identitásának a kialakulásában, formálásában, A fenti kontextusban kutatásom fókuszába a nemzeti identitás kérdését, a nemzeti büszkeség fogalmát, a nemzetfogalom ismeretét, a nemzeti azonosságtudatot helyezném. Érdekel, hogy mit jelent számukra magyarnak lenni, mit jelent számukra székelynek lenni, mit gondolnak a nemzeti hovatartozásról és ebben milyen szerepük van a különböző kulturális elemeknek (nyelvi, történelmi, vallási elemek): milyen viszonyt ápolnak a magyar nyelvvel, hogy viszonyulnak a múltjukhoz, történelmükhöz, a nemzeti szimbólumokhoz, jelképekhez. Mindezek mellett kitérnék a székely ruha, a néptánc közösség erősítő hatásaira és a fiatalok életében betöltött szerepükre. Egy ilyen esemény fontos lehet egy közösség életében, főleg a fiatalok életében, hiszen a hagyományok által könnyebben megérthetik hovatartozásukat, saját magukat, identitásukat. Ezáltal az esemény által egy pozitív érzet, büszkeség is társulhat a nemzeti identitás és a hovatartozás gondolataihoz, mivel a közösség, a közösséghez való tartozás rásegít erre, biztonságérzetet nyújt.

Nagy Gábor

Szegedi Tudományegyetem

Doktori képzés

A néprajzi fényképezésről mint kutatási módszerről

A néprajztudomány megalakulása óta használja a fényképezés technikai lehetőségeit a különféle terepmunkák dokumentálásában. Előadásom fókuszpontjába a néprajzi fényképezés kiemelkedő kutatóit és fényképész egyéniségeit állítom. Szólok Herman Ottó, Györffy István, Madarassy László, Juhász Antal, Szentí Tibor, Kunkovács László és Kása Béla munkásságáról. Egyik irányzat jellemzője, amikor a néprajzi terepkutatás kiegészítő módszere a fényképezés mint dokumentálás. E mellett megkülönböztetem a néprajzi fényképezést mint kutatási módszert, mely a kulturális antropológiából jól

ismert, Clifford Geertz által megalkotott "sűrű leírás" fogalmához hasonló kulturális tartalmakkal bír.

Munozogara, Vavariroyashe Tracy

Choreomundus

MA

Dance heritage in Mozambique: Muchongoyo as an enactment of Ndaу and Ubuntu/Umuntu epistemologies

I have conducted an ethnographic research of the Ndaу people of Mozambique in Manica province during a ritual ceremony called doro retsvisa (beer for appeasing the ancestral spirits). During this ceremony, the Ndaу perform mutambo wemuchongoyo. This practice relates to Unhu/Ubuntu in that, it brings the whole clan together to support each other; 'I am because we are.' Unhu / Ubuntu is an African philosophy that is peculiar to the indigenous societies of southern Africa. It suggests that, society's moral behaviour is guided and sanctioned communally and, it brings people together to perform the indigenous practices that delineate their identity. I conducted an ethnographic research in July August 2021 for my master dissertation. The natural setting enhanced the interaction with the indigenous knowledge systems, to track the history of mutambo wemuchongoyo. The Ndaу people said, "...tinokumana teshe sedzinza teite zvirango zvepa muzi, techiyemba ngekutamba pamwepo ngoma yeirohwa maningi. Atisakamboona unoitte mutambo wakwe wega..." (We gather as a clan to perform family rituals. We sing and dance a lot whilst the music is played. We have never seen someone who holds a ritual ceremony alone). The ritual ceremony is safeguarding an old custom which was performed for more than eighty years ago. During fieldwork, the dance was performed for entertainment. Therefore, I will look at the body movements in both contexts and also, other important aspects of

the dance which carry cultural values like, artistic gestures and artefacts. Hence, I will make thick descriptions of the holistic indigenous practices as they serve the intangible cultural heritage of the Ndaou people.

Muronda, Takudzwa Godfrey

Choreomundus

MA

Dancing the deceased: Funeral rites and Budima dance of the We people of Zambia

Zambia is a country in southern Africa and is a multicultural nation with over 70 tribes. These tribes have diverse cultural practices which identify and make them unique from each other. During rites of passage, there is always music and dance performed for various purposes. This paper is about the purpose and function of dance at a funeral among the We people of Zambia. My study explores funeral rites and Budima dance of the We people of Zambia. How they use dance to narrate the lifestyle of the deceased and his/her relations with others. Interlocutors were purposefully sampled and were taken from all age groups so as to establish how much community members know about their cultural practices. During funerals, especially after burial, there will be music and dance whole day and night and is different depending on who died. My ethnographic site, We community of Zambia, offers important perspectives to examine how Budima dance is performed and used at a funeral. Participant observation and interviews methods were used to obtain data and analysis was done using labanotation, textual analysis and structural analysis of the dances. These techniques helped me to get deep undiluted knowledge about Budima dance from my interlocutors who are original inhabitants of the place. I found out that at every funeral the dance structure and patterns are different depending on how the deceased used to live when

he was alive. Dancing is thus done as a way of conveying the deceased's way of life.

Paszternák Csenge

Budapesti Metropolitan Egyetem

MA

Családi tér tervezése a Ludwig Múzeum részére

A Ludwig Múzeum (Kortárs Művészeti Múzeum), egy családi tér tervezésével kereste fel a Budapesti Metropolitan Egyetem formatervező művész mesterképzését kezdő hallgatókat. A kiírás célja egy olyan egyedi tervezésű enteriőr kialakítása volt, amelyben a múzeum látogatói megpihenhetnek a tárlat végigjárása közben. Kiemelt szerepet kaptak a koncepció megtervezésekor a családdal érkezők, és főként a gyermekek, hiszen a térben a következőkben múzeumpedagógiai foglalkozásokat is tartanak majd gyermekeknek. Az előadás végigköveti az általam tervezett egyedi bútorokat tartalmazó enteriőr tervezési folyamatát, a kortárs művészeti inspirációtól egészen a megvalósításig.

Porkoláb Benedek

Debreceni Egyetem

BA

Alföldi szűcsmunkák régen és ma - egy mellyes példáján keresztül

Előadásomban a szőrösbőr alapanyagú alföldi mellyesekkel foglalkozom, ennek keretében kitérve az alföldi szűcsmunkák egy-egy jellegzetes vonására, illetve a Kárpát-medence más területeinek szűcsmunkáira összehasonlítás céljából. Az előadás alapját egy általam készített – modern korunkban való viselésre is alkalmas – bőrmellyes adja. Ennek kapcsán szólok az alföldi szűcsmunkák tudományos háttéréről, az

általam a témában végzett gyűjtésről és – bőrműves szakmámból kifolyólag – az adott darab elkészítési folyamatairól, illetve annak a modern tárgykultúrában betöltött szerepéről.

Prajczer Zsófia

Eötvös Loránd Tudományegyetem

BA

Imák járványok idején

A 2020 februárjában kezdődő koronavírus-járvány alatt több olyan imaszöveg keletkezett, mely reflektált a pandémiás helyzetre. Kutatásomban 107 imádságot vizsgáltam meg, melyek túlnyomórészt 2020 és 2022 között keletkeztek, ám ezek előzményeként a 19., valamint a 20. században íródott járványokhoz fűződő imaszövegekkel is foglalkozom. Az imák forrásai között egyaránt találhatóak imakönyvek, folklórgyűjtemények, folyóiratok, weboldalak, blogok, valamint videók is. Az imádságokban megjelenő bibliai idézeteket, valamint segítségül hívott szenteket külön is megvizsgáltam. Az írott szövegeken túl hét felekezet két online liturgiáját is figyelemmel követtem: az első mise, illetve istentisztelet közvetítését, valamint a 2020-as húsvétvasárnapi liturgiát.

Radóci Virág

Eötvös Loránd Tudományegyetem

MA

Hajdina az Őrségben - terepmunkám tapasztalatai

Mesterszakos szakdolgozatomban a hajdina magyarországi elterjedését, felhasználási módjait és a táplálkozásban betöltött szerepének változásait

vizsgálom. Ezt a részben történeti szemléletű munkát két rövidebb időtartamú terepmunkával egészítettem ki, amelyek során igyekeztem a hajdina kortárs és 20. századi használatára vonatkozó adatokat gyűjteni. A gyűjtés elsődleges helyszíne az Őrségben található Szalafő volt, emellett Óriszentpéteren is készítettem interjúkat.

Kutatásom során – így a terepen is – többek között a következő kérdések álltak érdeklődésem középpontjában: mennyire jellemző a hajdina használata napjaink Őrségi konyhájában? Milyen szerepet tölt be a hajdina a turizmusban, hogyan jelennek meg hajdinas ételek a vendéglők étlapjain (amennyiben megjelennek)? Hogyan termesztették a 20. században, majd mikor és miért szűnt meg ez az Őrségi termesztés? Honnan szerzik be ma ezt az alapanyagot? Milyen ételeket készítenek hajdina felhasználásával?

Előadásomban szeretném bemutatni terepmunkám előkészületeit, helyszíni tapasztalatait és az adatok utólagos feldolgozásának módszereit. A terepmunka bemutatása mellett röviden összefoglalnám a kutatás eddig elért eredményeit, következtetéseit is. Végül szeretnék érintőlegesen kitérni a helyszín- és témaválasztás mögötti motivációikra, a kutatás céljára és a témával kapcsolatos jövőbeli kutatási terveimre.

Sáfár Anna

Eötvös Loránd Tudományegyetem

MA

Nők helyzete a 19. századi szlavóniai református falvakban

Kutatásom célja, hogy feltárjam és bemutassam a nők helyzetét a szlavóniai református közösségekben (Haraszi, Kórógy, Rétfalu, Szentlászló), melyet református anyakönyvek és presbiteriális jegyzőkönyvek bejegyzéseinek segítségével szeretnék rekonstruálni. A kutatást mikrotörténeti módszerrel

lokális szinten a forrásanyag feltárásával végzem, ezeknek az elemzésével szeretném a nők mindennapi életének bizonyos területeit bemutatni.

Az anyakönyvekben található házassági contractusok, amelyek a házasságkötési szándék anyagi megerősítését szolgálták. Az elemzés során megtudhatjuk a körülményeit és feltételeit, mikor léptek életbe, kik kötötték meg és kik előtt. A házassági szerződésekből megismerjük, hogy az asszonyok mit vittek a házasságba és férjük halála esetén miként lett biztosítva a későbbi anyagi helyzetük.

A négy gyülekezetben több egyházfegyelmi eljárásra került sor. Erkölcsi vétségek, mint káromkodás, babonáság, házasságtörés, istentiszteletről való kimaradás, tiszteletlen viselkedés, lopás ügye került a presbitérium elé. A presbiterális jegyzőkönyvek elemzésével bepillantást nyerhetünk abba, hogy miként érvényesült az egyházi felügyelet a 19. században a református közösségek mindennapi életében. A források feltárják, hogy mi számított bűnnek vagy szégyennek mind az egyház, mind a közösség szemében, és megtudjuk, milyen büntetési módszereket alkalmaztak, amelyeket az egyház támogatott. Képet kaphatunk arról is, hogy az egyház milyen erőfeszítéseket tett az általa követelt magatartási normák fenntartására, vagy ez mennyire nem sikerült az ellenállás miatt. Jól láthatóvá válnak az erkölcsi normák és viselkedési szabályok ellenőrzése során kiemelkedő nembeli és társadalmi különbségek.

Ssebulime, Andrew

Choreomundus

MA

Emergence of Dance in a Living Room

One can argue that diaspora and dance have a common denomination which is the physical movement of the body in space and time but with different emotional expressions. While diasporas might be living, and settled in a host country, their connection to the home country either by physical travels, remittance, or calls indicates their inextricably continuous attachment to their homes just as movement, is to dance. This research was set out to investigate the impact of diaspora on dance heritage and transmission practices of Ugandans in Trondheim. It necessitated the quest into their lived dance experiences through family visits, football events and parties, to try and address the continuity and transmission of their dance practices. The research was guided by two main questions which included; How/when do Ugandans perform and continue their dance heritage in Trondheim? What are the notions of dance heritage transmission in the diasporic context? To answer those questions, ethnographic research methods were applied to collect the necessary material for analysis. Nonetheless, some tools of data collection had limitations partly due to the covid-19 Pandemic restrictions and some ethical conditions in Norway related to the collection of personal data. For this presentation, I will concentrate on one salient moment, 'Emergence of dance in a living room' or 'how space cannot restrict expression' as observed and personally participated in one family birthday event during my fieldwork. The concepts of a community of practice and situated learning as transmission theories were evident on the event and contingent on continuity of dance. They propose new models of learning through social interactions rather than the formal processes of cognitive learning.

Szekeres Mellissa

Újvidéki Egyetem

BA

Napjaink galambtartása - Egy kishegyési galambász története

Bálint Sándor írja, hogy „a galambászat, galambászkodás, galambászság a szegedi férfivilágnak alighanem legnagyobb, a kártyánál és bornál, dohányzásnál és futballmérkőzésnél is tüzesebb szenvedélye, amely hatalmában tartja a társadalom minden rétegét: munkást és iparost, tanult embert és parasztot, szegényt és gazdagot” (BÁLINT, 1956). E tanulmányból kiindulva előadásomban egy mai galambász szenvedélyéhez fűzött viszonyának és a galambtartásban lezajlott változások leírására vállalkozom.

Kutatásomat egy bácskai településen, Kishegyesen végeztem. Fajferity Lajossal (született 1959. május 20-án) készítettem félig strukturált interjút, akinek már gyermekkorra óta a galambászat a szenvedélye. Hozzá hasonlóan édesapja is (id. Fajferity Lajos) gyermekkorában választotta a galambtartást. Mindezek alapján az érdekelt, hogy az édesapától átvett időöltésben milyen változtatásokra került sor az elmúlt évtizedekben, hogy a galambtartáshoz fűződő szokásai hogyan változtak a környezeti hatások függvényében, s hogy milyen szerepek társulnak e szenvedélyhez.

Szinok Bianka

Eötvös Loránd Tudományegyetem

MA

A vasútnál dolgozó nők reprezentációja

Előadásomban mesterszakos szakdolgozatom egy résztemáját fogom bemutatni. Kutatásom középpontjában azok a nők állnak, akik a 20. század második felében a Magyar Államvasutak szolgálatában álltak. Archívumi

iratok és mélyinterjúk segítségével arra a kérdésre keresem a választ, hogy hogyan határozta meg az egyén társadalmi helyzetét és életmódbeli körülményeit az, hogy a vasútnál dolgozott?

Összességében az áll érdeklődésem középpontjában, hogy a MÁV női dolgozói hol helyezkedtek el a munkástársadalmon belül és ennek milyen hozadéka volt az életmódjukra. Eddigi kutatásaim és szakirodalmi olvasmányaim alapján azt feltételezem, hogy a vasútnál dolgozó nők számára beosztástól függött az, hogy milyen végzettséggel kerülhettek a MÁV-hoz. Ez bizonyos esetekben jelenthetett magasabb iskolai végzettséget is, főleg az irodai alkalmazottak tekintetében. A MÁV dolgozói a munkástársadalomban viszonylag előkelőbb helyet foglaltak el, erős szakszervezettel rendelkeztek és sok kiváltság, munkán túli szolgáltatás járt az alkalmazottaknak.

Előadásom során kutatásom azon részét mutatom be, amelyben a Vasutasok Szakszervezetének kiadványát elemeztem. A Magyar Vasutas 1950 és 1989 között megjelent lapszámain vizsgáltam, milyen reprezentációja volt a vasutas nőknek. Vizsgáltam, hogy mennyiben felelt meg képük a szocialista nőideálnak és milyen életmódbeli vonatkozások ismerhetők meg a kiadványokon keresztül.

Tömöri Szilvia

Debreceni Egyetem

Doktori képzés

Trianon emléke a tárgykultúrában

Az első világháborút lezáró, 1920-ban megkötött trianoni béke következtében Magyarország elvesztette területének 2/3-át és népességének 1/3-át. A trianoni béke elleni hangulat életre hívta a revíziós törekvéseket és az irredenta kultuszt, mely a két világháború között meghatározta a mindennapi életet;

emlékműveken, a hétköznapi tárgykészletben, az iskolában, az irodalomban, a divatban és a magasművészetben is megtalálható volt, annak jellemző szimbólumaival és felirataival. Az első világháború hatásaira fókuszáló kutatások folytatásaként a háborút lezáró trianoni béke következményeit is érdemes több aspektusból vizsgálni, hiszen a néprajzi szempontok érvényesítésével a téma feldolgozása a történeti kutatások hiánypótló kiegészítése lehet. A trianoni döntés elleni tiltakozás, a területek visszaszerzésének vágya a paraszti társadalom tárgyi világában is kifejezésre került. Előadásomban doktori kutatásom témáját és fő kérdéseit kívánom ismertetni. Kutatásom a Szabadtéri Néprajzi Múzeum kapcsolódó gyűjteményi anyagából kiindulva azt vizsgálja, hogy a trianoni döntés és annak következményei mit jelentettek a paraszti társadalom számára. A tárgyi gyűjteményből kiindulva arra kívánok fényt deríteni, hogy a vidéki falvak hogyan értesültek és hogyan élték meg a trianoni eseményeket, miként jelent meg a paraszti emlékezetben a sorsfordító pillanat, hogyan vált fájdalommá, illetve milyen formában szervesült Trianon emléke a tárgyi környezetben.

Törő Balázs

Szegedi Tudományegyetem

Doktori képzés

Témák, terepek, közösségek... Tapasztalatok a Laczkó Dezső Múzeum elmúlt évekbeli néprajzi irányvonalairól

Előadásomban a veszprémi Laczkó Dezső Múzeum 2020–2022 közt zajló néprajzi kutatásainak és tárggyarapítási koncepciójának bemutatására töreksem.

A Balaton-felvidéken zajló társadalmi átrendeződés egyaránt jár a táji és épített környezet átalakulásával. E változó „terepadottságokhoz” újszerű témák mentén szokatlan módszerekkel nyúltunk, amilyenek a Dörgicséhez

tartozó szőlőhegyen, a Becce-dűlőn zajló prэшázfeltárásunk is számít. E „néprajzi korú” romépület kutatását múzeumi szakembergárdánk minél szélesebb körének bevonásával alapvetően régész-néprajzos együttműködésben, valamint a helyi lakosság aktív megmozgatásával folytatjuk.

A térségben a gyorsütemű változás a nyaralótelepek kontextusában is zajlik, így válik egyre sürgetőbbé, hogy a hatvanas–hetvenes évek üdülőkultúrájának gyűjtését tűzze zászlajára múzeumunk, melynek keretében a nyaralóéletmód, valamint a lakáskultúra – tárgyak, fényképek, valamint visszaemlékezések általi – minél alaposabb megörökítését fogalmazzuk meg célunkként. Mindehhez kíván hozzájárulni sajátos eszköztárával a Formákon túl elnevezésű projekt. A vállalkozás nagy sikerrel fut az ismert közösségi oldalakon, naponta érkeznek hozzánk szerte a Balaton térségéből a felhívásunkra készített, kapukat és kerítéseket, de a korszakra jellemző stílusjegyeket mutató nyaralókat ábrázoló fényképek is. Örülünk, hogy e tárgyak megörökítésén túl megőrzésük fontosságát is egyre többen – akár intézményi szinten is – felismerik.

Idén márciustól 2023 nyaráig felújítása miatt múzeumunk bezárta kapuit a látogatók előtt, így a következő egy évben a külsős programokra helyezük a hangsúlyt. Ennek keretében zajlik egy összetett emlék- és tárgygyűjtő akció a helyi lakosok és nyaralók aktív bevonásával Dörgicsén, amellyel a helyi gyűjteményt kívánjuk megalapozni. A vállalkozás részeként csatlakozunk a helyi közösség egyik legnépszerűbb rendezvényéhez, különféle szemétszedési akciókhoz. Célunk, hogy a kiállításban a szemétszedések során előkerülő korjelző, ikonikus, jellemző, vagy épp teljesen egyedi tárgyakkól is berendezzünk egy sarkot, így reflektálva napjaink egyik legkomolyabb globális kihívására, a környezetszennyezésre. Ezzel a megközelítéssel tükröt szeretnénk tartani a kiállításlátogatók elé, egyben rámutatunk, a hulladék újrafelhasználásában muzeológiai-helytörténeti potenciál is rejlik.

Vadász Márton

Debreceni Egyetem

MA

Változó társadalom és paraszti polgárosodás Biharban – Váncsod esetpéldája

A Debreceni Egyetem Néprajzi Tanszéke évtizedek óta kiemelt figyelmet szentel a bihari térség kutatásának. Ebbe a munkába bekapcsolódva kezdtem meg a Berettyó-mente falvainak vizsgálatát. Előadásomban ennek a kutatási programnak egy állomását, a Váncsodon végzett kutatásaimat ismertetem. Váncsod a történeti Bihar vármegye alföldi részén, a Berettyó mentén fekvő település. Református magyar jobbágyok, cigányok, kisnemesek, a közeli román falvakból érkező ortodox zsellérek, zsidó bérlők, katolikus köznemesek alkották a falu sokszínű társadalmát. Kutatásom során arra keresem a választ, hogy a 18. század elejétől kezdve napjainkig hogyan alakult át a település társadalma, melyek voltak azok a főbb tendenciák, amelyek meghatározták a változási folyamatokat, és mindez hogyan jelent meg a mindennapok során. Milyen volt a jobbágyság és nemesség viszonya a jobbágyfelszabadítás előtt és után? Milyen együttélési modellek alakultak ki a különböző csoportok között? Hogyan befolyásolta mindez az 1848 után kibontakozó paraszti polgárosodást, mennyiben tért el Váncsod fejlődése a megyei vagy országos tendenciáktól? Ezeket a kérdéseket helyi esetpéldákon keresztül mutatom be, levéltári források és a terepkutatások tapasztalatai alapján.

Váczai Virág

Eötvös Loránd Tudományegyetem

MA

„Legyen a tóparti ÁFÉSZ vendége!” A Velencei-tó térségének turisztikai vizsgálata a Kádár-korszakban

Kutatásomban a Velencei-tó térségének turisztikai alakulását kívánom szemléltetni a Kádár-korszak ideje alatt. Vizsgálatom középpontjában elsősorban az éttermi vagy csárda szintű vendéglátóegységek állnak.

Elsősorban arra keresem a választ, hogy milyen volt a vendéglátás a korszakban? Milyen felszereltségűek voltak az üzletek? Milyen vendégkörrel rendelkeztek? Milyen ételkínálattal működtek? Továbbá milyen csatornákon keresztül tudtak hozzájutni a megfelelő árukészlethez?

Kutatásom egyik legfontosabb kérdése, hogy ezek a vendéglátóegységek hogyan voltak szerves részei a településeknek? Milyen volt a lakosok viszonya az újonnan létesült egységekkel? Milyen munkalehetőségeket biztosítottak a helyieknek?

Kutatásom elsődleges forrását a Fejér Megyei Hírlap hasábjai és egy strukturált mélyinterjú adták. A hírlap elemzése során a térségben megtalálható több mint tíz vendéglátóegységre fókuszáltam.

Céлом volt rávilágítani a korszakban megjelenő faluturizmusra, másrészt a vendéglátáson keresztül betekintést nyújtani a mindennapokba is.

Váradi Júlia

Pécsi Tudományegyetem

MA

Gyöngyélet? A 18-19. századi katonaállítások néprajzi olvasata

A dolgozat, melyből a prezentáció készült, a 18-19. századi katonaállításokkal, újoncozásokkal foglalkozik. A szerző a történeti néprajz eszközeivel vizsgálja a jelenséget; a dolgozat lényegi része levéltári kutatómunkán alapul, amely szakirodalmi szövegekkel, korábbi kutatások eredményeivel egészül ki. A kutatás a sorozások által leginkább érintett társadalmi rétegek (jobbágyság, zsellérség, később parasztság) tagjainak nézőpontjára kíváncsi; az ő viszonyulásukat tárgyalja a „központi hatalom” (Habsburg Birodalom vezetősége) által létrehozott és működtetett intézményrendszerhez. A dolgozat főbb kérdései a katonának szánt egyének társadalmi és gazdasági háttérét, és az újoncozások által kiváltott hatásokat, társadalmi reakciókat érintik. A szerző levéltári kutatómunkája során kifejezetten olyan irategységekkel foglalkozott, melyek a katonaállítások fennmaradt dokumentációját tartalmazzák (rendeleteket, sorozási jegyzőkönyveket, újoncok vagyoni összeírásait stb.). A dolgozat ezen vizsgált iratok segítségével egy idáig kevésbé alkalmazott szemszögből közelíti meg a hadsereg és a katonaállítások intézményének társadalmi hatásait; az újoncnak szánt férfiak életvilágaiba nyújt betekintést.

